

The background of the image is a solid reddish-orange color. Overlaid on this background is a dense, chaotic pattern of thin, white, straight lines. These lines intersect at various angles, creating a complex, web-like or crystalline structure that fills the entire frame. The lines vary in length and orientation, giving the impression of a random or organic growth pattern.

QUE RES
ES LLENCI
NI ES PERDI
PER INÚTIL

QUE RES ES LLENCI NI ES PERDI PER INÚTIL

Una relectura del Gabinet del Col·leccionista

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

**A partir de l'itinerari al Museu Frederic Marès
(14.12.2022 – 2.4.2023)**

Per Matèria Impresa: Matilde Grau

Tònia Coll

Cristina Pastó

Albert Valera

Mercè Casanovas

Àngels Viladomiu

Jordi Morell

Joaquim Cantalozella

Javier Lozano Vilardell

Marta Negre

Miquel García

ÍNDEX

- 9 *Noves mirades del Museu des de la materialitat de l'objecte*
Salvador García Arnillas, director del Museu Frederic Marès
- 11 *Que res es llenci ni es perdi per inútil*
Matèria Impresa
- 17 *Pólvora infinita*. Matilde Grau
- 21 *Siguem sentimentals amb les aus, els humans vam tenir ales*.
Tònia Coll
- 25 *La llum i la papallona*. Cristina Pastó
- 29 *Malgrat tot, l'infinit*. Albert Valera
- 33 *Monsieur Magritte, c'est une pipe ça?* Mercè Casanovas
- 37 *Passiflora*. Àngels Viladomiu
- 41 *La navalla del meu avi*. Jordi Morell
- 45 *Constel·lació de llagues*. Joaquim Cantalozella
- 49 *Angelus Novus*. Javier Lozano Vilardell
- 53 *Muntar, desmuntar i esguerrar*. Marta Negre
- 57 *Hindenburg*. Miquel García
- 61 *Don't throw anything away or waste it for being useless*
A re-reading of the Collector's Cabinet
- 65 *L'ànima de les coses*
Lectures a càrrec de Vicenç Altaió, Stefanie Kremser, Eduard Márquez,
Joan Pons, Jordi Puntí
- 69 Itinerari

NOVES MIRADES DEL MUSEU DES DE LA MATERIALITAT DE L'OBJECTE

El Museu Frederic Marès presenta de manera periòdica itineraris temàtics a través de les sales de la seva exposició permanent. Aquest format expositiu reduït ens permet fer noves lectures de la nostra col·lecció i ofereix als visitants l'oportunitat de fixar la mirada en una selecció de peces, siguin escultures o objectes del Gabinet del Col·leccionista, al voltant d'una proposta temàtica que les aglutina.

Fa anys que els membres del projecte Matèria Impresa segueixen un camí de recerca i experimentació artística, reflexionant sobre la desmaterialització que comporta un món cada cop més digitalitzat, i l'itinerari *Que res es llenci ni es perdi per inútil* possibilita compartir les seves inquietuds i acollir-les al Museu.

Vull destacar que aquesta reflexió tingui cabuda en un museu el cor del qual el configuren els objectes que conserva, i que, a més, les creacions contemporànies es conceptualitzin d'una manera tan arrelada a la seva col·lecció. De fet, cada nou objecte està aparellat amb alguna peça en el seu àmbit expositiu habitual. És a dir, la proposta teòrica toca la materialitat dels nostres objectes, de manera que l'itinerari no només mostra un resultat, sinó que també vertebrava el procés creatiu.

La matèria i la memòria estan molt presents en aquesta reflexió i enfoquen la nostra mirada quan recorrem el Gabinet. Si la fotografia analògica esdevenia realitat a través de procediments mecànics i físics de producció, ara amb la imatge digital ja no passa, i això condiciona la memòria. Però, al mateix temps, és precisament a partir de les dades que formen la imatge digital que les noves creacions impreses en 3D d'aquest itinerari prenen cos. Aquí és on hi ha un encreuament interessantíssim entre les col·leccions del Museu i el projecte Matèria Impresa, que ens permet aproximar-nos amb una mirada renovada a aquests objectes del segle XIX a partir de la nostra contemporaneïtat.

Salvador García Arnillas
Director del Museu Frederic Marès

QUE RES ES LLENCI NI ES PERDI PER INÚTIL

Una relectura del Gabinet del Col·leccionista

Matèria Impresa

El foc del segle XXI

Frederic Marès explica a les seves memòries una visita que va fer a París, cap als anys trenta del segle XX, a Le Café de la Clef, on es reunia un grup de col·leccionistes que s'intercanviaven els objectes més inversemblants: «coleccionistas de las cosas más insospechadas; objetos, desperdicios que las gentes todos los días echa, por inservible, al cubo de la basura»,¹ i el seu lema era: «Que res es llenci ni es perdi per inútil» o, dit d'una altra manera, en el seu cas importava més la quantitat d'objectes d'una col·lecció que no la seva qualitat. L'agrupació exhibia un cert sentit de l'humor i ironia davant els objectes pel que fa a la seva acumulació i a la idea d'utilitat.

Hem volgut recórrer al lema del grup com a títol de l'exposició pel seu caràcter paradoxal, per les dosis d'ironia respecte al que és una col·lecció, per la confrontació que proposa entre la utilitat i la inutilitat, el permanent posar a prova les coses establertes, i per les seves dosis inqüestionables de gust pel joc i per la feina en equip i creació de sinèrgies; reunir-se amb un interès comú.

No hem d'oblidar que en el cor de pedra calcària de marès a Barcelona, com són la majoria de ciutats costaneres, hi ha un tresor ocult. Per tal de fer-lo visible es necessiten meners, trencadors per esberlar amb les mans aquesta pedra que el foc pot convertir en pintura, en calç... I això és precisament el que han fet els artistes i docents del projecte de recerca Matèria Impresa. Establir un diàleg amb la col·lecció del Museu Frederic Marès tot agafant una roca de pedra calcinera –una peça del museu–, aplicant-hi foc –la creativitat artística– i obtenint aquesta matèria valuosa i única com és la calç –l'obra artística–, fruit de la fusió dels diferents i allunyats elements. El foc del segle XXI són la informàtica i les noves tecnologies; en aquest cas, la tecnologia d'escaneig i impressió 3D.

¹ Marès Deulovol, Frederic (2000), *El mundo fascinante del coleccionismo y de las antigüedades. Memorias de la vida de un coleccionista*, Institut de Cultura de Barcelona, Barcelona, p. 356.

Els gabinets de curiositats

Les col·leccions sempre han estat en el punt de mira dels artistes per diverses raons, de fet les podem entendre com a miralls del món. Sovint l'objectiu d'aquestes col·leccions és copsar el coneixement d'una època amb una visió panoràmica. En aquest sentit, el col·leccionista és un arranador de mons i en això no s'allunya gaire de l'artista. Tota col·lecció juxtaposa períodes històrics i categories d'objectes per presentar un mapa excèntric de curiositats en els seus múltiples sentits.

Prenent com a camp de referència els gabinets de curiositats que van florir arreu d'Europa al segle XVIII, la curiositat esdevé una reflexió detallada sobre la naturalesa de la meravella, de la fascinació i, sobretot, d'allò desconegut. La curiositat és un comportament natural que engendra l'exploració, la investigació i l'aprenentatge.

Els gabinets de curiositats són un espai màgic que submergeix el visitant en un microcosmos, entès com a representació a escala del món. Una càpsula del temps on es barregen ciència i art, realitat i ficció, antiguitat i modernitat, coneixement i plaer.

Un altre dels aspectes que ens atrau dels *Wunderkammer* des de la perspectiva de l'art és aquesta idea enciclopèdica de recol·lecció d'objectes. La manera en què els dispositius dels museus antics –vitrines, urnes, aparadors, caixes d'arxiu, pots d'espècimens...– poden transformar allò més quotidià en una altra cosa ha inspirat i fascinat els artistes.

L'ús de les formes del gabinet s'ha convertit en un component de la pràctica artística recent. Els artistes fan servir els sistemes de classificació, exposició, arxiu i emmagatzematge per ajudar tant en la producció com en la presentació de la seva obra. I aleshores fan ús directe de *l'aura* d'importància que l'exhibició en un museu atorga als objectes, a les coses. Perquè no només són objectes, sinó que representen *les coses en transició* en aquest procés alquímic on qualsevol deixalla del nostre entorn pren valor en ser sotmesa al sedàs de la selecció, organització i classificació per finalment desembocar en l'exposició.

El museu proporciona als objectes, als ulls de l'espectador, una impressió de legitimitat.

Una relectura dels objectes del Gabinet del Col·leccionista

Seguint la idea del curador i editor de la revista *Gabinet*, Brian Dillon, la curiositat és el desig de descobrir el que hi ha més enllà de la nostra comprensió actual del món, i és justament la curiositat com a artistes la que ens porta a generar aquesta proposta amb el Museu Frederic Marès. Aquí la curiositat ens situa a mig camí entre el rigor i la intuïció i ens insta a centrar-nos en els objectes, les imatges i les idees en escales molt diferents: des del que és microscòpic, corporal, còsmic fins a l'infinit.

De fet, som davant d'un gabinet que es regeix per una producció eminentment analògica i manual, i la pregunta és: quina relectura ens pot oferir la tecnologia digital? Què ens pot aportar de nou?

El marc de referència és ampli i ens permet actualitzar la temàtica des d'una gran diversitat de poètiques perquè són diversos els artistes que conformen el grup de recerca. Matèria Impresa explora les tecnologies d'impressió 3D des de la necessitat d'una revisió de la matèria en un context majoritàriament virtual. És per això que fer una relectura de les rareses que podem trobar en aquest gabinet ens obre un ventall de possibilitats creatives que no s'acaben.

Un dels objectius ha estat dotar de significat allò que conté el Gabinet del Col·leccionista i posar-ho en context. Hem treballat a partir de la idea del gabinet entès com a eix vertebrador que ens permet abordar i posar en connexió espais, temes, materials i documents d'actualitat amb d'altres de temps passats.

Les tecnologies 3D ens han permès reinterpretar els objectes del Gabinet a partir de duplicats, de desconstruccions, de deformacions...

El Gabinet ha esdevingut un display-escenari decoratiu, entès com un teatre de l'aprenentatge. Com dialoguen aquests objectes realitzats amb una matèria i unes tecnologies que no són pròpies del seu temps? La creació de juxtaposicions basades en el confrontament és un altre objectiu que ens ha permès fixar l'atenció en els objectes d'origen i establir-hi un diàleg. Tot un seguit d'espais que ens obren els ulls a noves reinterpretacions i noves lectures.

Rere els objectes: una travessia per la immaterialitat de les coses

Per a Walter Benjamin, el col·leccionista despulla les coses del seu caràcter de mercaderia, fet que el converteix en el contrari d'un consumidor, i esdevé un salvador de les coses, ja que el seu interès vertader està en la seva història, la seva fisonomia, els seus trets, la seva bellesa, no en el seu valor de consum. La importància de les coses era clara per a Hannah Arendt, que ens diu que hi ha coses del món que tenen la funció d'estabilitzar la vida humana, de sostenir-la. La revolució industrial va reforçar i ampliar l'esfera de les coses. Ha estat la digitalització el que ha posat fi al paradigma de les coses.

Davant del capitalisme ferotge, que es basa en un consum constant on el valor dels objectes va lligat a la inconstància i la no permanència i la utilitat i el residu s'esdevenen quasi alhora i generen un paisatge i una cultura d'escombraries, acabem prioritant un món compost d'objectes consumibles que no tenen permanència en les nostres vides i no podem establir una relació amb ells.

D'aquest excés d'objectes es pot arribar a entendre com una conseqüència lògica, com un pas a l'altre cantó del pèndol, la virtualització i digitalització de la nostra realitat, i d'altra banda i seguint amb aquest anar i venir del pèndol, la posterior necessitat d'un retorn a la matèria.

El filòsof Byung-Chul Han ens parla d'una necessitat de romantitzar el món, de recuperar les coses amb ànima, amb permanència a les nostres vides, i de la domesticació com a identificació de les coses, que és impossible amb la informació digital. Ens recorda que només amb les coses reals podem arribar a aquesta relació afectiva. El món material és també la base dels rituals. Els ritus són arquitectures del temps, fan el temps habitable, rítmic, davant el caràcter fugisser de la vida. L'absència de relació i afecció condueix a l'empobriment del món. La digitalització descosifica i descorporifica el món. Com més informació, menys matèria. El món digital substitueix els records per dades, on la infomania i el metavers s'imposen. «Les informacions són additives, no pas narratives. Es poden comptar, però no pas contar. (...) L'addició i l'acumulació arraconen les narracions. La història i el record es caracteritzen per una continuïtat narrativa que s'estén a través de períodes dilatats. Sols les narracions donen sentit i coherència. L'ordre digital –és a dir, l'ordre numèric– no té història ni record. Per tant, fragmenta la vida.»²

2 Han, Byung-Chul (2022), *No-coses. Canvis radicals del món en què vivim*, La Magrana, Barcelona, p. 17.

El fetitxisme que es pot donar als objectes i que ens evoca vivències i etapes de la vida comença a desaparèixer. «Caçant informacions ens tornem cecs davant de coses silencioses, discretes, davant de trivialitats, minúcies o consuetuds que potser no tenen cap al·licient, però que ens ancoren a l'ésser.»³

Segons Han, l'art requereix l'observació atenta i retinguda en un entorn estable, l'atenció sense intenció. En aquest punt és clau la lliçó de l'artista Louise Bourgeois amb el seu procés de treball basat en el fer-desfer-refer. Aquest refer el lliguem a la idea de repetició, entesa no com a rèplica idèntica sinó més aviat relacionat amb el concepte d'iteració; iterar, o els seus sinònims de recomençar, reprendre o renovar, implica una manera de refer de manera crítica i reflexiva.

Aquesta repetició es diferencia poderosament de la redundància. Una col·lecció pot ser per definició redundant, és acumulativa i no es pot arribar a completar mai. Mitjançant la iteració posem l'èmfasi en la singularització de l'objecte, en la mirada reflexiva, la recerca de les relacions empàtiques, la mirada nova i diferent, sempre actual, sempre des de la nostra realitat i que retorna cap al temps de l'objecte per fer-lo permanent, vell com és i alhora sempre nou.

La impressió 3D, com a mera tecnologia i sense l'alè de la creativitat, sobretot artística, es pot veure com una simple rèplica buida i sense interès material de les coses, una degradació de l'objecte. Encara s'ha de perfeccionar molt per tal que esdevingui una eina útil i amb un manifest interès artístic, però aquí la tenim i no desapareixerà pas. Per a l'artista, la tècnica és l'eina que ens permet fer, mostrar, dir, mai és el resultat per si mateixa. Molt més enllà de l'estricta tecnologia, el grup de recerca Matèria Impresa es planteja reinterpretar els objectes del Gabinet a partir de duplicats, de desconstruccions, de deformacions, i sempre des de la singularització de l'objecte com a receptor de relats que ens poden seguir interpel·lant. Rere els objectes hi ha una acumulació de vivències, i en aquests bocins de vida hi ha persones, hi ha històries.

L'itinerari *Que res es llenci ni es perdi per inútil. Una relectura del Gabinet del Col·leccionista* per Matèria Impresa esdevé una analogia del nostre temps.

Tònia Coll, Àngels Viladomiu. Barcelona, març 2023

Matilde Grau
Pólvora infinita
Sala de les Armes

L'encadenament continu de conflictes bèl·lics al món està representat amb l'encaix de les dues polvoreres en la forma d'un símbol d'infinit, amb què s'arriba a la conclusió que una guerra alimenta una altra guerra.

La polvorera original està formada per una petxina, una closca de mol·lusc de dues valves convexes que formen una cavitat transformada en contenidor de pólvora. A primera vista sembla una peça ornamental, ja que les dues valves estan unides i segellades amb un delicat treball de metall, com si fos una joia, però la seva finalitat transporta a l'horror de les morts violentes per armes de foc.

Guerra de l'Acre	1899-1903	Guerra del Vietnam	1945-1946
Bloqueig naval a Veneçuela	1902-1903	Guerra civil a Grècia	1946-1949
Guerra del Totoposte	1903-1906	Guerra de la Indoxina	1946-1954
Guerra Rússia-Japó	1904-1905	Guerra civil al Paraguai	1947
Revolució Russa	1905	Rebel·lió malgaixa	1947-1948
Guerra de Melilla	1909	Guerra civil durant el mandat de Palestina	1947-1948
Revolució Mexicana	1910-1917	Guerra Índia-Pakistan	1947
Aixecament de Wuchang	1911	Guerra araboisraeliana	1948-1949
Revolució liberal-conservadora	1912	Guerra civil a Costa Rica	1948
Aixecament armat dels Independents de Color	1912	Bloqueig de Berlín	1948-1949
Guerra de Contestado	1912-1916	Guerra de Corea	1950-1953
Guerra Itàlia-Turquia	1911-1912	Revolució Cubana	1953-1959
Primera guerra dels Balcans	1912-1913	Guerra d'independència d'Algèria	1954-1962
Segona guerra dels Balcans	1913	Guerra del Vietnam	1955-1975
Ocupació nord-americana de Veracruz	1914	Guerra del Sinaí	1956
Primera Guerra Mundial	1914-1918	Guerra d'Ifni	1957-1958
Aixecament de Pasqua	1916	Guerra civil a Guatemala	1960-1996
Expedició punitiva contra Francisco Villa	1916-1917	Conflicte armat intern a Colòmbia	1960-en curs
Revolució d'Octubre	1917	Invasió de la badia de Cochinos	1961
Guerra civil a Rússia	1917-1922	Guerra d'independència d'Eritrea	1961-1991
Guerra civil a Finlàndia	1918	Guerra d'independència d'Angola	1961-1974
Guerra d'independència a Irlanda	1919-1921	Guerra Xina-Índia	1962
Aixecament espartaquista	1919	Crisi dels míssils de Cuba	1962
Guerra Grècia-Turquia	1919-1922	Guerra de Dhofar	1962-1975
Guerra Polònia-Unió Soviètica	1919-1921	Guerra civil de Rhodesia	1964-1979
Guerra de Coto	1921	Guerra d'independència de Moçambic	1964-1974
Guerra civil al Paraguai	1922-1923	Guerra Índia-Pakistan	1965
Guerra Cristera	1926-1929	Guerrilla de Nancahuazú	1966-1967
Guerra civil a la Xina	1926-1949	Insurgència naxalita	1967-en curs
Conflicte Xina-Unió Soviètica	1929	Guerra dels Sis Dies	1967
Invasió japonesa de Manxúria	1931-1932	Desembarcament de Machurucuto	1967
Guerra Colòmbia-Perú	1932-1933	Guerra civil a Nigèria	1967-1970
Guerra del Chaco	1932-1935	Guerra civil a Cambodja	1967-1975
Segona guerra Itàlia-Etiòpia	1935-1936	Guerra del Futbol	1969
Guerra civil a Espanya	1936-1939	Insurgència a les Filipines	1969-en curs
Segona guerra Xina-Japó	1937-1945	Guerra Índia-Pakistan	1971
Guerra d'Hivern	1939-1940	Guerra de Yom Kippur	1973
Segona Guerra Mundial	1939-1945	Resistència armada a Xile	1973-1990
Guerra del Pacífic	1941-1945	Guerra civil a Etiòpia	1974-1991
Guerra Perú-Ecuador	1941-1942	Guerra civil a Angola	1975-2002

Operatiu Independència	1975-1979	Guerra contra el terrorisme	2001-en curs
Guerra civil al Líban	1975-1990	Guerra de l'Afganistan	2001-2021
Guerra Líbia-Egipte	1977	Insurgència al Magreb	2002-en curs
Guerra d'Ogaden	1977-1978	Guerra del Darfur al Sudan	2003-en curs
Guerra Cambodja-Vietnam	1977-1991	Guerra de l'Iraq	2003-2011
Guerra civil a Moçambic	1977-1992	Guerra de Kivu	2004-en curs
Guerra Uganda-Tanzània	1978-1979	Guerra de Khyber Pakhtunkhwa	2004-en curs
Revolució de l'Iran	1978-1979	Insurgència al nord-est del Paraguai	2005-en curs
Guerra Afganistan-Unió Soviètica	1979-1989	Guerra del Líban	2006
Revolució sandinista	1979-1990	Guerra contra el narcotràfic a Mèxic	2006-en curs
Guerra civil al Salvador	1979-1992	Guerra d'Ingúixia	2007-2015
Guerra Iran-Iraq	1980-1988	Conflicte de la Franja de Gaza	2008-2009
Època de terrorisme al Perú	1980-2000	Guerra Rússia-Geòrgia	2008
Guerra civil a Uganda	1981-1986	Insurgència al Caucas Nord	2009-2017
Guerra civil a les Malvines	1982	Insurgència al Sinaí	2011-en curs
Guerra del Líban	1982	Guerra a Líbia	2011
Invasió de Granada	1983	Guerra civil a Síria	2011-en curs
Guerra civil de Sri Lanka	1983-2009	Guerra civil a Mali	2012-en curs
Segona guerra civil al Sudan	1983-2005	Segona guerra civil centreafricana	2012-en curs
Operació El Dorado Canyon	1986	Guerra civil al Sudan del Sud	2013-2020
Guerra dels Toyota	1986-1987	Guerra civil a l'Iraq	2014-2017
Conflicte a Somàlia	1987-en curs	Guerra Rússia-Ucraïna	2014
Primera intifada	1987-1993	Segona guerra civil a Líbia	2014-2020
Primera guerra de l'Alt Karabakh	1988-1994	Guerra contra l'Estat Islàmic	2014-en curs
Conflicte de l'Alt Karabakh	1988-en curs	Conflicte a la Franja de Gaza-Israel	2014 (alto el foc)
Invasió nord-americana del Panamà	1988-1989	Guerra civil al Iemen	2014-en curs
Guerra civil a Ruanda	1990-1993	Guerra dels Quatre Dies	2016
Guerra del Golf	1990-1991	Insurgència islamista al nord de Moçambic	2017-en curs
Guerra de Croàcia	1991-1995	Crisi al golf Pèrsic	2019-2021
Guerra de Transnistria	1992	Segona guerra a l'Alt Karabakh	2020
Guerra de Bòsnia	1992-1995	Enfrontaments al Sàhara Occidental	2020-en curs
Guerra civil tadjik	1992-1997	Guerra del Tigre a Etiòpia	2020-en curs
Primera guerra a Txetxènia	1994-1996	Revolució a Myanmar	2021-en curs
Guerra del Cenepa	1995	Conflicte kirguís-tadjik	2021
Primera guerra del Congo	1996-1997	Insurgència republicana a l'Afganistan	2021-en curs
Segona guerra del Congo	1998-2003	Invasió russa d'Ucraïna	2022-en curs
Guerra Etiòpia-Eritrea	1998-2000	Guerra contra les bandes al Salvador	2022-en curs
Guerra de Kosovo	1998-1999	Conflicte kirguís-tadjik	2022
Segona guerra a Libèria	1999-2004		
Segona guerra a Txetxènia	1999-2009		

